

**Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy
Jastrzębie – Zdrój na lata 2022-2026**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	2
PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU	5
I. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY	6
1.1 RODZAJE PRZEMOCY	9
1.2 SKUTKI PRZEMOCY W RODZINIE	11
1.3 ROK 2020 oraz 2021 I EPIDEMIA COVID-19	12
II. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE W ŚWIELE DANYCH STATYSTYCZNYCH	16
2.1 DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE POLSKI	16
2.2 DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE GMINY JASTRZĘBIE-ZDRÓJ	19
2.3 WNIOSKI Z ANALIZY DANYCH	34
III. WSTĘPNE ZAŁOŻENIA SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE	36
3.1 ADRESACI PROGRAMU	36
3.2 CELE I ZADANIA PROGRAMU	37
3.3 SPOSÓB FINANSOWANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU	42
3.4 PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU	42

WPROWADZENIE

„Ciepło rodzinne osiąga niekiedy temperaturę ognia piekielnego”¹

Rodzina stanowi jedną z najważniejszych wartości. Ludzie na gruncie rodziny budują całe swoje życie. Stanowi ona punkt odniesienia do otaczającej ich rzeczywistości. Rodzina to skomplikowana sieć miłości, zazdrości, dumy, zmartwień, radości i winy - przepływy i odpływy ludzkich emocji w najszerszej gamie. Również w polskim systemie prawnym „rodzina” uważana jest za wartość, dlatego jej ochrona znalazła się w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zjawiskiem, które odciska największe piętno na rodzinie, a niejednokrotnie prowadzi do jej rozpadu jest przemoc. Przemoc w rodzinie niszczy fundamenty rodziny sprawia, że przestaje ona spełniać funkcje, do których została powołana.

Przemoc domowa przez wiele lat była postrzegana jako zjawisko dotyczące tylko rodziny i jej członków. Rzucanie światła na zjawisko przemocy w rodzinie było postrzegane jako publiczne „pranie brudów”, a członkowie rodzin, którzy odważyli się mówić o tym, co złego dzieje się za drzwiami domu byli oskarżani o „kalanie własnego gniazda”. Wiele z tych stereotypów funkcjonuje do dziś. Dlatego też jednym z najtrudniejszych zadań jest edukowanie społeczeństwa i zwiększanie świadomości na temat przemocy, gdyż funkcjonujące stereotypy i mity dodatkowo stygmatyzują osoby doświadczające przemocy i utrudniają uwolnienie się z relacji przemocowej.

Rozwój wiedzy na temat zjawiska przemocy przebiegał etapami, by wreszcie znaleźć miejsce wśród uświadomionych problemów społecznych, na które trzeba reagować.

Próba podjęcia celowych, zamierzonych oraz jednolitych działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie w Polsce jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dziennik Ustaw z 2021 r. poz. 1249). Ustawa ta została uchwalona „w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie”.

Art. 6 ust. 2 oraz art. 9 wspomnianej ustawy określił zadania dla gmin z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Do zadań własnych gminy należy tworzenie

¹ W. Badura- Madej, Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej dla pracowników socjalnych, Katowice 1999, s. 115, za R.J. Gelles „Family Violence” Sage Publications, London 1979.

gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym tworzenia zespołów interdyscyplinarnych, które będą integrowały i koordynowały działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W ten sposób zrobiony został pierwszy krok ku podniesieniu świadomości społecznej w zakresie zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie. Nadano działaniom z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie ramy prawne, podnoszące tym samym rangę zadań realizowanych przez instytucje rządowe, samorządowe i pozarządowe.

W Jastrzębiu – Zdroju gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie został przyjęty Uchwałą Rady Miasta Jastrzębie - Zdrój Nr III.24.2011 z dnia 24 lutego 2011 r. w sprawie trybu i sposobu powołania i odwołania członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Jastrzębiu- Zdroju oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

Pomimo tego, iż przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, to rozmiary i szkodliwość tego zjawiska w rodzinach wskazuje, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. Jego następstwa, prowadzą do wykluczenia społecznego jednostki lub grupy. Najbardziej jednak niepokojące jest to, że „(...) przemoc rodzi przemoc, tworząc swoistą spiralę przemocy, obejmującą coraz to nowe generacje pokoleń”.² Zjawisko przemocy staje się towarem sprzedawanym w licznych programach telewizyjnych, główną atrakcją filmów czy gier komputerowych. Ma swojego „odbiorcę” wśród niemal wszystkich grup wiekowych. Przemoc stała się zatem swoistym rodzajem rozrywki, zabawy. Choć przemoc, agresja jako forma zachowań społecznych istniała od zarania dziejów we wszystkich kulturach i religiach, to właśnie obecnie obserwujemy zjawisko swoistego rozkwitu, eskalacji przemocy, a jednocześnie wzrastającego nią zainteresowania.³

W związku z powyższym problem przemocy w rodzinie wymaga podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego programu przeciwdziałania jej, którego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa w życiu codziennym oraz poprawy kondycji rodzin doświadczających przemocy, zamieszkałych na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zobowiązuje gminy do opracowania i realizacji programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie .

² J.A. Malinowski, Pętla przemocy, Wychowanie na co dzień, 1996, nr 9.

³ J. Wawrzyniak, (red.), Socjologiczne i psychopedagogiczne aspekty przemocy, Łódź 2007, s. 7.

Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla gminy Jastrzębie-Zdrój jest zadaniem własnym gminy wynikającym z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Program stanowi integralną część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w mieście Jastrzębie-Zdrój na lata 2021-2027, w której wspieranie rodziny w prawidłowym wypełnianiu jej funkcji jest jednym z podstawowych założeń.

Wdrożenie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Jastrzębie-Zdrój na lata 2022-2026 jest gwarancją zintegrowanych działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych i wspierających w tym zakresie. Głównym celem programu jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie i większa skuteczność ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie, w mieście Jastrzębie-Zdrój. Osiągnięcie tego celu wymaga budowania skutecznie działającego systemu, uwzględniającego lokalne uwarunkowania i rozmiary zjawiska. Program stanowi wspólny, strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie, realizowany przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe zobligowane do podejmowania działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie. Skala zjawiska przemocy w naszym mieście powoduje, że niektóre działania przewidziane w programie będą wymagały szybkiej realizacji, inne zaś będą miały charakter długofalowy i ich realizacja będzie kontynuowana zapewne w kolejnych latach. Program był konsultowany z przedstawicielami kluczowych instytucji i organizacji z terenu miasta Jastrzębie-Zdrój, zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Działania na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie są podejmowane w szczególności w ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie funkcjonującego w Jastrzębiu-Zdroju. Skuteczność programu przewidzianego na lata 2022-2026 zależy od wielu czynników, w tym między innymi dobrego rozeznania środowiska przez odpowiednio przygotowane służby zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych patologiami, kompleksowej współpracy lokalnych służb i instytucji w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym, a przede wszystkim motywacji do dokonania zmian i wyjścia z kryzysu przez rodziny dotknięte problemem przemocy.

Program jest skierowany nie tylko do różnego rodzaju służb społecznych, instytucji czy organizacji pozarządowych, ale także do lokalnej społeczności miasta Jastrzębie-Zdrój oraz do wszystkich tych, którzy na co dzień są świadkami przemocy, doznają przemocy lub też ją stosują. Program ten ma także charakter profilaktyczny i edukacyjny. Ma on za zadanie zmienić wiele funkcjonujących w naszej świadomości mitów i stereotypów na temat

przemocy w rodzinie. Szczególnie tych mitów i stereotypów, które służą jako argument do stosowania przemocy lub też usprawiedliwiania, ukrywania, maskowania i bagatelizowania jej. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla gminy Jastrzębie-Zdrój w efekcie zakłada, że nastąpi dalszy wzrost świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy, przypadki przemocy będą rozpoznawane wcześniej i skuteczniej, a także wzmocniony zostanie zintegrowany i efektywny system pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz w podejmowaniu właściwych działań wobec sprawców przemocy.

Biorąc jako podstawę Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 zaplanowane działania będą miały charakter:

- uprzedzający: diagnozowanie, informowanie, edukacja, profilaktyka;
- interwencyjny: opieka i terapia,
- wspierający: poradnictwo, terapia i inne,
- korekcyjno-edukacyjny,

i będą obejmowały następujące sfery:

- prewencja,
- prawo,
- zdrowie,
- edukacja,
- praca socjalna.

Program wskazuje założenia i adresatów działań, wymienia wskaźniki ewaluacji, realizatorów, przewidywane efekty i źródła finansowania. Zawiera również podstawy teoretyczne zjawiska przemocy w rodzinie, przepisy prawne i uzyskane informacje o rozmiarach przemocy w rodzinie.

PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. NR 78, poz. 483 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity: z dnia 17 września 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876).

4. Ustawa z 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1119).
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 roku nr 209, poz. 1245).
6. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku- Kodeks Karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553, tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1444).
7. Ustawa z dnia 9 czerwca 1997 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz.U. z 2022 r. poz. 447).
8. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku- Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (tekst jednolity z dnia 15 lipca 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359).
9. Uchwała Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój nr III.24.2011 z dnia 24 lutego 2011 roku w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Jastrzębie- Zdroju oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.
10. Ustawa o zmianie ustawy- Kodeks Postępowania Cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 30 kwietnia 2020 roku (Dz. U. z 2020r. poz. 956).

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2026 jest spójny z:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 wprowadzonym Uchwałą nr 183 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 (Monitor Polski poz.1204).
- Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Śląskim na lata 2021-2025 uchwalonym przez Zarząd Województwa Śląskiego, jako załącznik do uchwały nr 1431/241/VI/2021 z dnia 15 czerwca 2021 roku, na mocy przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

I. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY

Przemoc jest zjawiskiem wszechobecnym, występującym w różnych środowiskach i wielu sferach życia. Występuje na świecie od zawsze i trudno jest precyzyjnie określić moment jej powstania.

Termin przemoc niejednokrotnie jest zastępowany przez pojęcia takie jak: brutalność, okrucieństwo, przestępczość. Pod pojęciem przemocy najczęściej rozumie się relacje między ludźmi, która opiera się na użyciu przeważającej siły, co niewątpliwie stanowi trudność w samoobronie osobie pokrzywdzonej z uwagi na nierównomierność sił.

Celem przemocy jest wyrządzenie ofierze szkody, wywołanie bólu, zadanie cierpienia, poniżenia.

Przemoc ma swoje charakterystyczne cechy i właściwości. Powstaje zazwyczaj na podłożu emocjonalnym, ale nie zawsze. Często jest to działanie ściśle dokładnie zaplanowane pod kątem doboru ofiar zastosowanych form przemocy i celów, które napastnik zamierza osiągnąć.

„Przemoc w rodzinie definiowana jest jako zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi lub członkom rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody wykraczające poza uznane normy życia społecznego. Charakteryzuje się intencjonalnym, zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Siła fizyczna i/lub psychiczna są nierównomierne w relacji, co oznacza, że jedna ze stron dominuje nad drugą i wykorzystuje ten fakt w tworzeniu relacji- ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy. Kolejnym kryterium jest używanie przewagi psychicznej i fizycznej do naruszania i niszczenia prawa członka rodziny do poczucia godności i szacunku (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.). W konsekwencji takie zachowania powodują cierpienie i ból ofiary oraz osłabienie zdolności do samoobrony”.⁴

Charakterystyczne cechy przemocy to:

- przemoc jest zawsze intencjonalna
- przemoc jest naruszeniem jakiś praw i dóbr osobistych jednostek
- przemoc powoduje zawsze jakieś szkody
- przemoc jest często rozpaczliwym zagłuszaniem poczucia niemocy
- za przemoc odpowiedzialny jest sprawca, bez względu na to co zrobiła ofiara.

Przemoc daje sprawcy efekty nagradzające, pozwala na szybkie uzyskanie rezultatów, przez co staje się atrakcyjna. Jeżeli po akcie przemocy nie ma reakcji obronnej ofiary, sprawca uznaje tę sytuację za przyzwolenie na dalszą przemoc.

⁴ D. Dyjakon, Przemoc domowa. Czy można wybaczyć i być razem?, Warszawa 2016, s. 37.

Takie związki przechodzą przez trzy fazy powtarzającego się cyklu, opisany został przez L. Walter (1979 r).⁵

FAZA I - narastania napięcia

W tej fazie partner staje się znowu poirytowany często się denerwuje, wszystko co się dzieje nie po jego myśli wywołuje złość. Sprawca zaczyna więcej pić lub przyjmować środki narkotyczne, często prowokuje kłótnie, nie panuje nad swoim gniewem. Ofiara przemocy stara się dostosować do sytuacji, wywiązuje się ze swoich obowiązków, ulega partnerowi, przeprosza go, stara się być szczególnie miła. W tej fazie przemocy ofiary często mają różne dolegliwości fizyczne (ból brzucha, głowy, bezsenność) lub wpadają w apatię, tracą energię do życia. Zdarza się, że ten okres staje się dla ofiary nie do zniesienia i sama prowokuje awanturę, żeby mieć to już za sobą.

FAZA II - gwałtownej przemocy

W tej fazie sprawca staje się bardzo gwałtowny, wpada w gniew, a skutki są zazwyczaj widoczne najczęściej w postaci obrażeń ciała do pobicia czasami ze skutkiem śmiertelnym. W momencie dokonywania aktu przemocy ofiara stara się uspokoić sprawcę i chronić siebie, czuje się bezradnie. Do zakończenia tej fazy, kobieta jest w stanie szoku. Nie może uwierzyć, że to się naprawdę stało. Odczuwa wstyd i przerażenie. Popada w apatię, nie jest zdolna do jakichkolwiek działań.

FAZA III - miodowego miesiąca

W tej fazie sprawca wyraża skruchę. Obiecuje poprawę i gwarantuje, że takie zachowanie się nie powtórzy. Sprawca okazuje czułość miłość. Staje się podobny do tego, jakim był na początku znajomości. Przynosi prezenty, zachowuje się tak jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Dbą o ofiarę, spędza z nią wiele czasu, obiecuje, że nigdy jej nie skrzywdzi. Sprawca i ofiara zachowuje się jak świeżo zakochana para. Ofiara zaczyna wierzyć w to, że jest dla niego ważna. Życie we dwoje wydaje się piękne i pełne nadziei. Jednak nie na długo, bo kiedy sprawca widzi, że „udobruchał”, ofiarę powraca do swoich nawyków. Zapomina o

⁵ Niebieska Linia, *Cykle przemocy w rodzinie*, [w] Internet: <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/30-cykle-przemocy-w-rodzinie>, dostęp 19.04.2021r.

składanych obietnicach. Przemoc w następnym cyklu jest zazwyczaj gwałtowniejsza i za każdym razem narasta.

1.1 RODZAJE PRZEMOCY

Tabela 1. Przemoc emocjonalna⁶

Nasilenie przemocy	Działania sprawcy
Przemoc emocjonalna mniej dotkliwa	- sporadyczne napaści słowne - krytykowanie - wprawianie w zakłopotanie - złośliwe żarty
Przemoc emocjonalna dotkliwa	- częste napaści słowne - oczernianie i poniżanie - sporadyczne odrzucenie emocjonalne - ośmieszanie - ignorowanie
Przemoc emocjonalna z poważnymi konsekwencjami	- częste odrzucanie emocjonalne - izolowanie od innych - ograniczanie swobody poruszania się - prześladowania psychiczne - częste poniżanie
Przemoc emocjonalna zagrażająca życiu	- uporczywe odrzucanie emocjonalne - pozbawienie opieki w sytuacjach trudnych, np. choroby - przymusowa izolacja od innych - grożenie - zniewolenie emocjonalne i psychiczne

Tabela 2. Przemoc fizyczna⁷

Nasilenie przemocy	Działania sprawcy
Przemoc fizyczna mniej dotkliwa	- naruszanie granic fizycznych partnera, np. poszturchiwanie, popychanie, uszczypnięcie
Przemoc fizyczna dotkliwa	- niewielkie uszkodzenia zewnętrzne tkanek ciała, np. zadrapanie, powierzchowne oparzenie, niewielkie stłuczenia - skaleczenia - uszkodzenia tkanek podskórnych (stłuczenia, krwiaki, oparzenia)
Przemoc fizyczna z	- rozległe i głębokie uszkodzenia tkanki

⁶ D. Dyjakon, Przemoc domowa..., s. 70.

⁷ ibidem, s. 74.

bardzo poważnymi konsekwencjami	zewnątrznej - złamania kości - uszkodzenia organów wewnętrznych
Przemoc fizyczna zagrażająca życiu	- bicie - szarpanie - kopanie

Tabela 3. Przemoc ekonomiczna⁸

Nasilenie przemocy	Działania sprawcy
Przemoc ekonomiczna mniej dotkliwa	- sporadyczne wypominanie wydatków - wylizywanie pieniędzy na zakupy - ciągłe ograniczenia wydatków
Przemoc ekonomiczna dotkliwa	- ograniczanie dostępu do pieniędzy - okradanie rodziny na mniejsze sumy
Przemoc ekonomiczna z poważnymi konsekwencjami	- pozbawienie możliwości zarabiania pieniędzy - uniemożliwienie dostępu do pieniędzy i innych dóbr materialnych - niepłacenie alimentów
Przemoc ekonomiczna zagrażająca życiu	- całkowite pozbawienie rodziny dostępu do pieniędzy i dóbr materialnych

Tabela 4. Przemoc seksualna⁹

Nasilenie przemocy	Działania sprawcy
Przemoc seksualna mniej dotkliwa	- dotykane intymnych części ciała bez zgody partnera - natrętne zachęcanie do seksu mimo odmowy - niechciane gesty i uwagi o charakterze seksualnym
Przemoc seksualna dotkliwa	- seksualne zachowania bez zgody partnera - namawianie do oglądania pornografii - zdrady - przymuszanie do nagrywania aktów seksualnych
Przemoc seksualna z bardzo poważnymi konsekwencjami	- wymuszanie kontaktów seksualnych przy użyciu siły z penetracją oralną, analną - używanie szantażu do wymuszenia seksu - wymuszanie praktyk seksualnych, które są poniżające dla partnera(np. seks

⁸ ibidem, s. 77.

⁹ ibidem, s. 82.

	grupowy)
Przemoc seksualna zagrożająca życiu	- brutalny gwałt z pobiciem

1.2 SKUTKI PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

Do najczęstszych objawów będących skutkami przemocy należą: poważne obrażenia ciała, wzrost częstości chorób somatycznych związanych ze stresem (ból głowy, żołądek, w krzyżu lub w stawach oraz inne dolegliwości) przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji, zmienność nastrojów, decyzji, niepewność, stany lękowe, w tym lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena, kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją, zwiększone spożycie środków psychoaktywnych, zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy. Osoby doznające przemocy często zachowują się niezrozumiale, niejednokrotnie zmieniają zdanie i wycofują zawiadomienie o przestępstwie, bronią sprawcy. Zachowania te są w psychologii tłumaczone najczęściej występowaniem wyuczonej bezradności, zjawiska „prania mózgu” czy stresu pourazowego. Wycofanie się z aktywnych działań służących zmianie sytuacji i wyjściu z przemocy może wynikać z przekonania o bezskuteczności działań, popartego wcześniejszymi doświadczeniami. Bierność i rezygnacja są również często wynikiem technik manipulacyjnych, jakim ofiara była poddawana ze strony sprawcy, technik mających utrwalić w niej niską samoocenę i wzbudzić poczucie winy.

Na szczególnie poważne konsekwencje zachowań przemocowych narażone są dzieci. Często są one bezpośrednimi ofiarami lub/i świadkami przemocy w rodzinie. Obok obrażeń cielesnych przemoc domowa powoduje, że dziecko żyje w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia, pozbawione miłości, zaufania i bezpieczeństwa. Niezaspokojenie tych podstawowych potrzeb wpływa na dalszy rozwój dziecka i jest przyczyną wielu schorzeń psychosomatycznych. Dzieci będące ofiarami wykorzystywania seksualnego wykazują wysoki poziom depresji, poczucie osamotnienia, myśli samobójcze, zaburzenia snu, nadpobudliwość, agresję, obniżenie samooceny i poczucie bezwartościowości. Maltretowanie

psychiczne niekorzystnie wpływa na rozwój dzieci. Może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (brak poczucia bezpieczeństwa, niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (deficyty w zakresie możliwości poznawczych, rozwiązywaniu konfliktów i kreatywności) problemów afektywno-behawioralnych (agresja, samoponížanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm). Skutki przemocy pojawiające się podczas trwania zachowań przemocowych są zaledwie początkiem destrukcyjnego wpływu przemocy domowej. Konsekwencje przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta, lub w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego. Trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w nieformalnych młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie narkotyków to tylko niektóre ze sposobów ucieczki od problemu przemocy w rodzinie. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie ma wpływ na całe dorosłe życie. Ofiary przemocy, zwłaszcza seksualnej, mają problemy z nawiązaniem i utrzymaniem satysfakcjonujących relacji z innymi osobami. Ponadto, zachowania przemocowe są dziedziczone i powielane. Młodzi chłopcy wychowujący się w rodzinach, gdzie mężczyzna znęca się nad kobietą, uczą się agresji wobec kobiet, dziewczynki zaś postrzegają bicie, maltretowanie i wykorzystywanie jako elementy wpisane w rolę kobiety. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie podwyższa ryzyko, że krzywdzone dzieci same staną się krzywdzącymi rodzicami.

Przemoc domowa to także poważny problem społeczny. Destrukcyjna siła jej działania niszczy cały system rodzinny, rozsadza go od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa i możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny. Niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu. Niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwala się i eskaluje niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa. Niezbędne jest zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

1.3 ROK 2020 oraz 2021 I EPIDEMIA COVID-19

W 2019 roku, a nawet na początku roku 2020 nikt z nas nie przewidywał, że będziemy musieli funkcjonować w warunkach światowej epidemii. Pandemia COVID-19 jest obecna we wszystkich obszarach naszego życia, zmieniły się zasady dotyczące większości obszarów życia społecznego. Żyjemy w większej izolacji, mniej wychodzimy z domu, co ma wpływ na funkcjonowanie naszych rodzin i nas samych. Nie inaczej dzieje się w przypadku rodzin borykających się z problemem przemocy.

Dzieci zostały zmuszone do nauki zdalnej, która powoduje nie tylko problemy techniczne. Zostały odizolowane od rówieśników i nauczycieli, co z pewnością wpłynie na ich rozwój, nie tylko społeczny. Jednakże dzisiaj nie znamy skali problemów, z jakimi przyjdzie się zmierzyć psychologom i psychiatrom w przyszłości. To odizolowanie ma także brzemienne skutki, w rodzinach, w których dochodziło do przemocy wcześniej, jak również w tych, w których dotychczas nie było krzywdzenia. Wzrost napięcia u nas wszystkich powoduje, że gorzej radzimy sobie z problemami, czujemy bezradność, która może stać się przyczyną zachowań przemocowych względem dzieci. Z jednej strony ograniczone wyjścia w teren pracowników socjalnych oraz całkowity zakaz wychodzenia w teren kuratorów sądowych mógł spowodować trudności w monitorowaniu sytuacji w rodzinach. Na początku nauki zdalnej trudno było stwierdzić, czy przyczyną nieobecności ucznia podczas lekcji są problemy techniczne, czy też dzieje się w rodzinie coś złego i dziecko z tego powodu nie uczestniczy w lekcjach. Podczas drugiej fali pandemii jesteśmy bardziej przygotowani technicznie do nauki zdalnej, dzieci zostały wyposażone w odpowiedni sprzęt, nauczyciele są bardziej wyczuleni i szybciej reagują, gdy dziecko nie loguje się na lekcji.

A przemoc jest jak wirus. W trakcie izolacji eskaluje w rodzinach, w których przemoc była wcześniej, a także pojawia się tam, gdzie wcześniej nie występowały zachowania przemocowe. „Najnowsze badania Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę wskazują, że w czasie pandemii (od połowy marca do końca czerwca 2020r.) **27% dzieci i młodzieży doświadczyło co najmniej jednej z 12 badanych form krzywdzenia. Co dziesiąte dziecko (11%) doświadczyło przemocy ze strony bliskiej osoby dorosłej. Tyle samo doświadczyło wykorzystywania seksualnego (10%).** Co ważne, **1 dziecko na 11** przyznało, że **nie ma nikogo**, kto mógłby zaoferować mu wsparcie w trudnej sytuacji¹⁰”. Oznacza to, że wraz z pandemią COVID-19 mamy też do czynienia z pandemią przemocy, której doświadczają dzieci. Wyniki badań odsłaniają przed nami pełen grozy obraz, w którym prawie co trzecie dziecko jest krzywdzone. Próbując zwrócić uwagę na to niezwykle niebezpieczne zjawisko

¹⁰ Negatywne doświadczenia młodzieży w czasie pandemii. Badanie metodą CAWI wśród dzieci i młodzieży w wieku 13-17 lat (N=500), Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, 2020.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę rozpoczęła kampanię społeczną „Pandemia przemocy”, która ma na celu zwrócenie uwagi na przemoc wobec dzieci oraz zachęcić społeczeństwo do reagowania i pomocy dzieciom krzywdzonym. W kampanii covidowym zasadom nadano inne znaczenie, odnoszą się one bezpośrednio do pomocy dzieciom krzywdzonym. Główne hasła kampanii to:

Zakrywaj usta!

Ale nie milcz, gdy widzisz przemoc!

Myj ręce!

Ale nie umywasz ich od odpowiedzialności, gdy jesteś świadkiem przemocy!

Zachowaj dystans!

Ale bądź blisko, kiedy ktoś Cię potrzebuje!

Chroń starszych!

Ale nie ignoruj przemocy wobec najmłodszych!¹¹

Hasła te doskonale oddają potrzebę niesienia pomocy i ochrony dzieci przed krzywdzeniem, szczególnie w czasie pandemii. Celem kampanii jest również podkreślenie nieustającej potrzeby, wręcz obowiązku reagowania na przemoc. Działania kampanii wskazują możliwe drogi interwencji dla świadków agresji wobec dziecka. Fundacja chce także rozpowszechnić informację na temat działalności specjalistycznych Centrów Pomocy Dzieciom działających w Warszawie, Gdańsku i Starogardzie Gdańskim.

Sytuacja sprawców również się zmieniła. Mamy już pierwsze doniesienia badawcze dotyczące relacji sprawców korzystających z terapii zdalnej podczas pandemii. Opisują oni przeżywane przez siebie emocje w kontekście „nieznanej siły”, jaką jest COVID-19¹². Osoby uczestniczące w programach dla sprawców decydowały się na kontynuowanie spotkań online, relacjonowali, że praca w domu miała dla nich duże znaczenie. Osoby czuły, jakby terapeuta obserwował ich zachowanie w domu. Najciekawsza refleksja pobytu w domu dotyczyła tego, że osoby stosujące przemoc zaczęły uważniej przyglądać się otaczającej ich rzeczywistości, odkrywać ważne dla siebie zdarzenia. Niestety sytuacja izolacji wywołała także poczucie bezkarności i stworzyła warunki do ukrycia aktów przemocy

¹¹ „Pandemia przemocy” kampania Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, www.fdds.pl, dostęp 09.11.2020.

¹² D.Dyjakon „Pomaganie osobom stosującym przemoc w pandemii”, Niebieska Linia 4/129/2020, s. 21-23.

Dla osób doświadczających przemocy najtrudniejsza w czasie pandemii okazała się niemożność uczestniczenia w grupach wsparcia oraz problemy w kontaktach online¹³. Odwoływane terminy rozpraw także wzmagaly napięcie i poczucie niepewności, a także zagrożenia i ponownej bezsilności. W perspektywie sprawców przesuwanie terminów rozpraw działało na ich korzyść. Sytuacja seniorów doświadczających przemocy ze strony dorosłych dzieci również uległa pogorszeniu- pozostałe dzieci nie odwiedzały rodziców w obawie przed zakażeniem, sprawca ograniczał wolność ofiary i nie pozwalał wychodzić z domu również argumentując to obawą przed COVID-19. Teleporady lekarskie również odbywały się w obecności sprawcy.

Niewątpliwie epidemia COVID-19 obligowała osoby pracujące w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie do zmiany w zakresie narzędzi służących do pomagania, przestawienia się na kontakt online, zdobycia umiejętności w tym zakresie. Wymaga także rozwiązań systemowych w postaci dostępu do narzędzi pracy zdalnej (słuchawki, mikrofony, kamerki). Nakłada obowiązek monitorowania sytuacji dzieci, które nie uczestniczą w lekcjach zdalnych, by eliminować zjawisko „niewidzialnych dzieci”, nie pozostawiać ich bez możliwości pomocy, jeżeli doznają krzywdzenia.

¹³ *Ibidem* s. 23

II. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE W ŚWIELE DANYCH STATYSTYCZNYCH

2.1 DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE POLSKI

Trafna diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudnym zadaniem. Istniejące statystyki pozwalają oszacować jedynie jego przybliżone rozmiary. Dzieje się tak przynajmniej z kilku powodów: oficjalne statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy, a problematyka przemocy jest delikatna i drażliwa, stąd proces badawczy napotyka na liczne bariery metodologiczne.

Warto zatem proces diagnozy rozpocząć od zestawienia danych dotyczących całego kraju, by unaocznić następnie przełożenie skali zjawiska przemocy na terenie gminy Jastrzębie-Zdrój.

Danymi nierozłącznie związanymi z diagnozą tego problemu są dane statystyczne Policji dotyczące wszczynanych i następnie prowadzonych w rodzinach procedur „Niebieskie Karty”, które mają miejsce w przypadku powzięcia podejrzenia, iż w rodzinie możemy mieć do czynienia z prawdopodobnie występującym w niej zjawiskiem przemocy.

Tabela 5. Dane Policji odnośnie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Polski w latach 2015-2020.

Dane za rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” (ogółem) w tym:	75495	73531	75662	73153	74313	72601
- liczba formularzy wszczynających procedurę	61133	59590	61980	59829	61076	59701
- liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	14362	13941	13682	13324	13237	12900
Ogólna liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w tym:	97501	91789	92529	88133	88032	85575
Liczba kobiet	69376	66930	67984	65057	65195	62866
Liczba mężczyzn	10733	10636	11030	10672	10676	10922
Liczba małoletnich	17392	14223	13515	12404	12161	11787
Ogólna liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie w tym:	76034	74155	76206	73654	74910	73228
Liczba kobiet	5244	5461	5878	6045	6448	6677
Liczba mężczyzn	70484	68321	70035	67306	68148	66198
Liczba nieletnich	306	373	293	303	314	353
Ogólna liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu w tym:	48841	46537	46092	43182	42583	39798
Liczba kobiet	1972	1993	2028	1903	2126	1986
Liczba mężczyzn	46830	44499	44037	41257	40435	37781
Liczba nieletnich	39	45	27	22	22	31
Liczba dzieci umieszczonych w niezagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	275	598	413	427	309	288

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych prezentowanych na stronie internetowej:
www.statystyka.policja.pl

Analizując powyższą tabelę, można zauważyć iż, od 2018 r ogólna liczba ofiar przemocy w rodzinie zmalała, przy czym dynamika spadku w największym stopniu dotyczy kobiet i małoletnich. W latach 2015-2020 sukcesywnie też zmniejszała się ogólna liczba osób podejrzanych o stosowanie przemocy będących pod wpływem alkoholu, na co złożył się w większości spadek w grupie mężczyzn.

Od 2016 r sukcesywnie zmniejszyła się liczba dzieci umieszczonych w niezagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza) w związku z występowaniem zjawiska przemocy. Natomiast obserwujemy wzrost liczby mężczyzn podejrzanych o doznawanie przemocy o 3,57% w 2020 r w stosunku do 2019 r. Ponadto można zauważyć również wzrost w 2020 r liczby kobiet i nieletnich podejrzanych o stosowanie przemocy w stosunku do lat poprzednich począwszy od 2015 roku, jeśli chodzi o kobiety, a od 2017r. w przypadku nieletnich, wśród których również zanotowano wzrost liczby osób podejrzanych o stosowanie przemocy po spożyciu alkoholu w stosunku do okresu 2017-2019 r.

Tabela 6. Dane policji dotyczące wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w rodzinie na terenie Polski w latach 2015-2020.

Rok	Liczba wypełnionych formularzy Niebieska Karta-A przez policję	Liczba wypełnionych formularzy Niebieska Karta-A wszczynających procedurę przez policję
2015	75495	61133
2016	73531	59590
2017	75662	61980
2018	73153	59829
2019	74313	61076
2020	72601	59701

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych prezentowanych na stronie internetowej: www.statystyka.policja.pl – Informacja dotycząca realizacji przez policję procedury „Niebieskie Karty” w poszczególnych latach.

Tabela nr 6 wskazuje porównanie liczby wypełnionych przez policję formularzy Niebieska Karta-A ogółem, a formularzy, które stały się początkiem wszczęcia procedury w danej rodzinie, w której policja powzięła podejrzenie, iż dochodzi w niej do zjawiska przemocy. Różnica pomiędzy tymi dwoma danymi wskazuje spisane przez policję formularze Niebieska Karta-A wypełnione po raz kolejny w rodzinie, która jest już objęta procedurą Niebieskie Karty, a doszło w niej do kolejnego aktu przemocy w trakcie trwania procedury.

Z różnicy tej wynika, iż w badanym okresie od 2015 roku do 2020 roku następował sukcesywny spadek w liczbie wypełnionych formularzy Niebieska Karta-A dokumentujących kolejne zdarzenie mające miejsce w trakcie trwania procedury w danym roku.

Począwszy od 2015 roku można zauważyć wzrost liczby spisanych formularzy Niebieska Karta –A po raz pierwszy w danej rodzinie i po raz kolejny w rodzinie, w której wszczęta została już wcześniej trwająca procedura Niebieskie Karty.

Tabela 7. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta” w Polsce przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów uprawnionych do spisywania formularzy "Niebieskie Karty-A" w latach 2015-2019.

Lata	2015	2016	2017	2018	2019
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	12743	11789	13667	11177	12083
Policja	75495	73531	75662	73153	74313
Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych	4788	5736	4081	3927	2813
Oświata	6166	5547	4184	4431	4849
Ochrona zdrowia	557	607	713	623	658
Razem	99749	97210	98307	93311	94716

Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 - 2019 za okres od 1 stycznia do 31.12.2019 r umieszczonego na stronie internetowej:

<https://www.gov.pl/web/rodzina/sprawozdania-z-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie>

Tabela nr 7 (zamieszczona powyżej) dotycząca liczby spisanych formularzy „Niebieska Karta-A” przez przedstawicieli instytucji zobowiązanych do wszczęcia procedury Niebieskie Karty w przypadku powzięcia podejrzenia o zjawisku przemocy domowej ilustruje wzrost skali dostrzegania tego zjawiska w 2019 r w kraju przez przedstawicieli

poszczególnych instytucji w stosunku do 2018 r. Wskazanie wyższe o 1408 spisanych formularzy „Niebieska Karta-A” może m.in. świadczyć o rozwoju i skuteczności szeroko zakrojonych działań profilaktycznych, które pozwoliły na rozpowszechnianie wiedzy i działań w temacie zjawiska przemocy w środowisku lokalnym.

Instytucją, która najczęściej uruchamiała procedurę „Niebieskie Karty” była Policja (78,46%). Na drugim miejscu pod względem liczby uruchomionych procedur znaleźli się przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (12,76%). Do sporadycznych przypadków należało natomiast uruchomienie procedury przez pracowników ochrony zdrowia (0,67%).

2.2 DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE GMINY JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

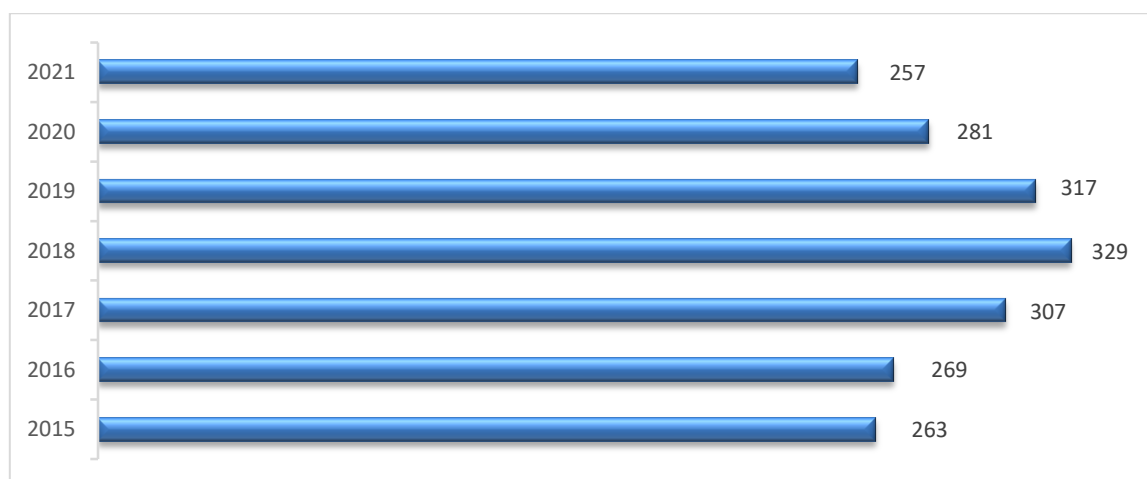
Procedura „Niebieskie Karty” funkcjonuje od 2011 r w obecnym kształcie w całej Polsce. W pierwszym roku jej obowiązywania w Jastrzębiu-Zdroju został też powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działający przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju. Biorąc za początek analizy danych statystycznych niniejszego opracowania rok 2015, można domniemywać, że działania w ramach funkcjonowania procedury zostały już wypracowane, a kompetencje służb biorących w niej udział dookreślone w ramach praktyki, która ugruntowała się w toku pracy służb z rodzinami uwikłanymi w zjawisko przemocy. Zatem dane statystyczne, które będą brane pod uwagę w związku z diagnozowaniem zjawiska przemocy na terenie miasta Jastrzębia-Zdroju, ukazują obraz ustabilizowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w przeciwieństwie do prezentowanego w poprzednich latach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dotyczącego gminy Jastrzębie-Zdrój, kiedy to system ten rozwijał się i modyfikował.

Dane statystyczne związane ze zjawiskiem przemocy w mieście na prawach powiatu - Jastrzębiu-Zdroju liczącym na dzień 31 grudnia 2021 r 80.426 mieszkańców¹⁴ przedstawiono poniżej.

¹⁴

Stan ludności oszacowany na podstawie ewidencji ludności Urzędu Miasta Jastrzębie-Zdrój.

Wykres 1. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A” w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2015-2021.

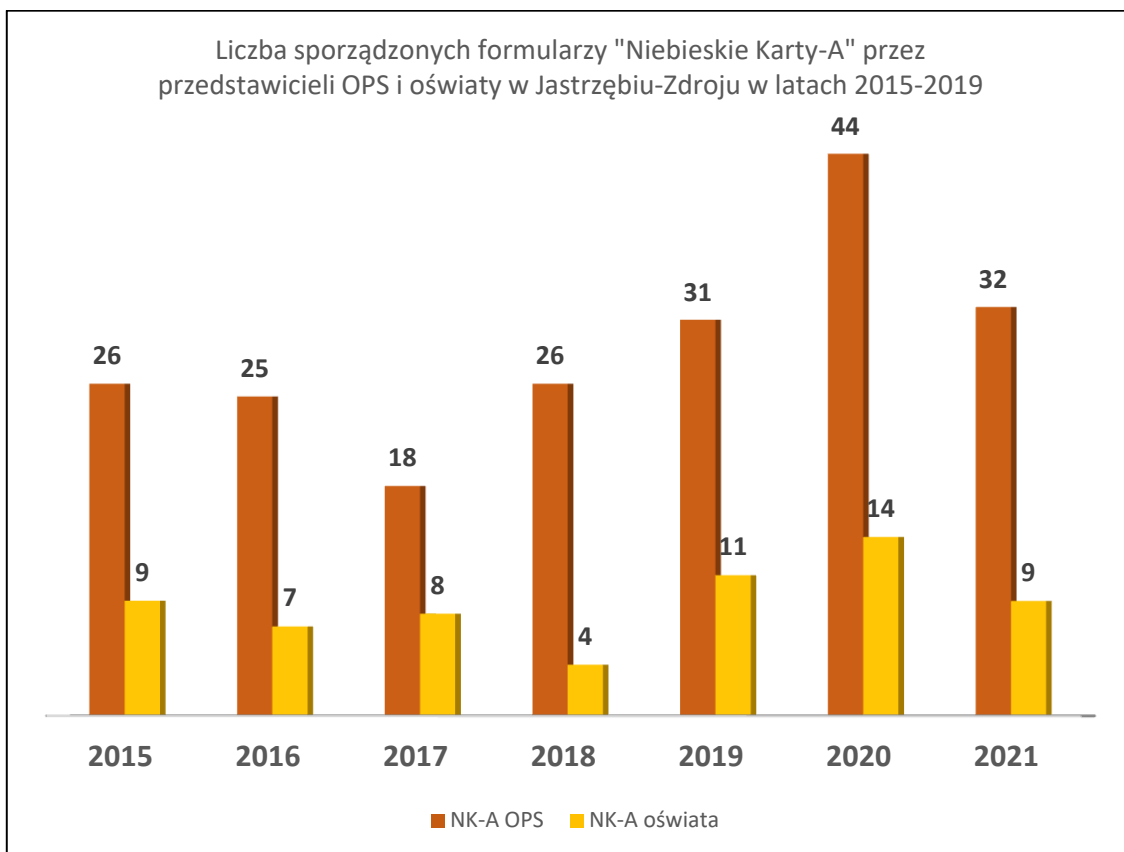

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Powyższy wykres wskazuje, iż liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta-A” od 2015 roku waha się średnio w granicach około 294 wypełnionych druków rocznie. Przy czym od 2018 roku sukcesywnie spadła do 257 formularzy „Niebieska Karta-A” w 2021 r. Liczba w granicach 289 formularzy „Niebieskich Kart-A” wpływających rocznie w przeliczeniu na 4,5 etatu pracowników socjalnych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie z ramienia Ośrodka Pomocy Społecznej stanowi znaczne obciążenie dla tych osób, bo wiąże się z rozpoznaniem przez każdego pracownika zatrudnionego na cały etat 76 nowych formularzy „Niebieskich Kart-A” poza osobą pełniącą funkcję Przewodniczącej Zespołu Interdyscyplinarnego, która z racji dodatkowych obowiązków związanych z obsługą Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie prowadzi do 30 wpływających nowych formularzy „Niebieska Karta –A”. Pracownik zatrudniony na pół etatu rocznie obsługuje 36 sytuacji zobrazowanych we wpływających formularzach. Należy przy tym zauważyć, iż oprócz rozpoznania sytuacji wyżej przytoczonych przypadków rodzin, pracownicy socjalni prowadzą procedury „Niebieskie Karty”, które kontynuowane są w rodzinach objętych działaniami w ramach procedury z okresu poprzedzającego roku. Dla porównania w Komendzie Miejskiej Policji w Jastrzębiu-Zdroju oddelegowanych do czynności związanych z prowadzeniem procedury „Niebieskie Karty” zostało 20 dzielnicowych. Skala obciążenia psychicznego z jakim mierzą się pracownicy socjalni i odpowiedzialności, jaka wiąże się z działaniami podejmowanymi w ramach procedury trudna jest do oszacowania, ale na pewno nie pozwala im ona na poświęcenie każdej z rodzin wymaganej uwagi i monitorowania na bieżąco sytuacji. Dodatkowo rozbudowana biurokracja

związana z ilością druków do wypełnienia, pism do napisania i zwołania oraz koordynowania grup roboczych nie ułatwia pracy w tak trudnym obszarze jakim jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona osób dotkniętych przemocą.

Wykres 2. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A” przez przedstawicieli OPS i oświaty w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2015-2021.

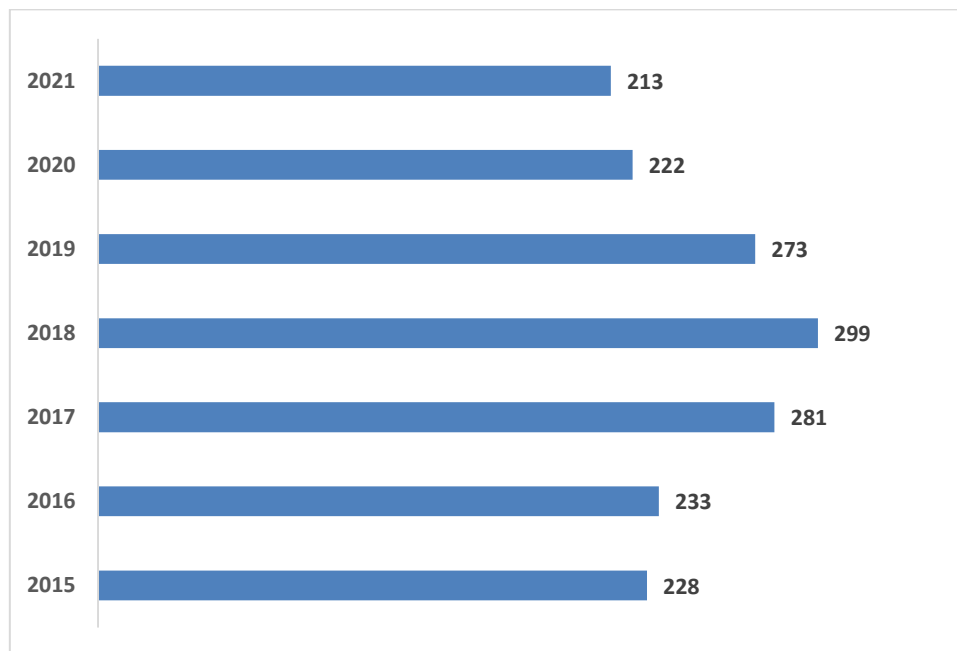

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Analiza wykresu nr 2 wskazuje na dużą dysproporcję pomiędzy liczbą sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A” przez przedstawicieli Ośrodka Pomocy Społecznej a przedstawicielami oświaty, którzy plasują się (wśród instytucji mających uprawnienia ustawowe do wszczynania procedury) na trzecim miejscu po Komendzie Miejskiej Policji i Ośrodku Pomocy Społecznej, w ilości spisanych formularzy dokumentujących podejrzenie zjawiska przemocy w rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju. Powyższy wykres wskazuje także na tendencję wzrostową w dostrzeganiu zjawiska przemocy w rodzinie przez przedstawicieli omawianych instytucji począwszy od 2018 roku.

Dla porównania poniżej zaprezentowano dane statystyczne dotyczące liczby formularzy Niebieskich Kart spisanych przez przedstawicieli Komendy Miejskiej Policji w Jastrzębiu-Zdroju

Wykres 3. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A” przez przedstawicieli Komendy Miejskiej Policji w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2015-2021.

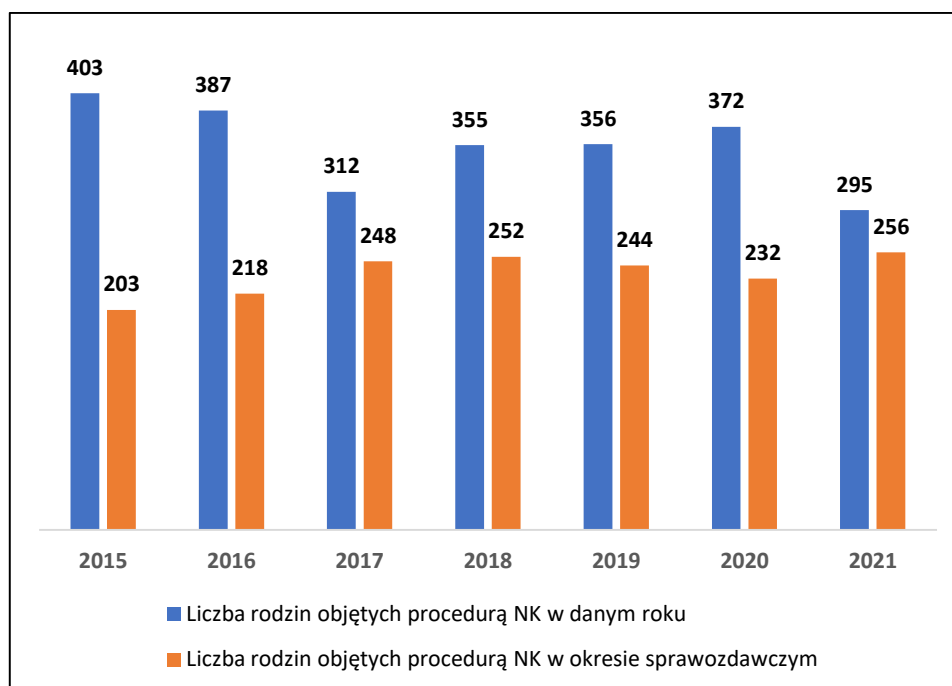

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Spisanie formularza „Niebieskie Karty-A” w przypadku przedstawicieli policji ma miejsce w dwóch sytuacjach: w czasie interwencji funkcjonariuszy policji i powzięcia przez nich podejrzenia, że w rodzinie może dochodzić do zjawiska przemocy oraz kiedy zostanie złożone zawiadomienie dotyczące znęcania się nad członkiem bądź członkami rodziny. Zawiadomienie, o którym wyżej mowa, może złożyć zarówno pokrzywdzony członek rodziny, osoba wspólnie zamieszkująca będąca świadkiem takiego zachowania ze strony osoby podejrzanej o stosowanie przemocy w rodzinie, osoba obca mająca wiedzę na ten temat, jak również przedstawiciel instytucji zobowiązany z urzędu do złożenia takiego zawiadomienia w przypadku podejrzenia występowania w rodzinie zjawiska przemocy. W 2019 r odsetek wypisanych przez policjantów formularzy „Niebieska Karta-A” wynosił 86,12% wszystkich sporządzonych Niebieskich Kart w Jastrzębiu-Zdroju, a w 2020 r – 79%, podczas gdy przedstawiciele Ośrodka Pomocy Społecznej w Jastrzębiu-Zdroju spisali w 2019 roku 9,78% formularzy, a w 2020 roku 15,66%. Warto też przytoczyć, że w okresie od 2015 do 2020 roku przedstawiciele służby zdrowia sporządzili łącznie 7 formularzy „Niebieska Karta-A”: 2016 rok – cztery egzemplarze, w 2019 roku – dwa egzemplarze, a w 2020 r jeden egzemplarz. Natomiast Gminna Komisja do spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych nie wypisała ani jednego formularza „Niebieska Karta-A” w przeciągu

ostatnich lat¹⁵.

Wykres 4. Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2015-2021.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

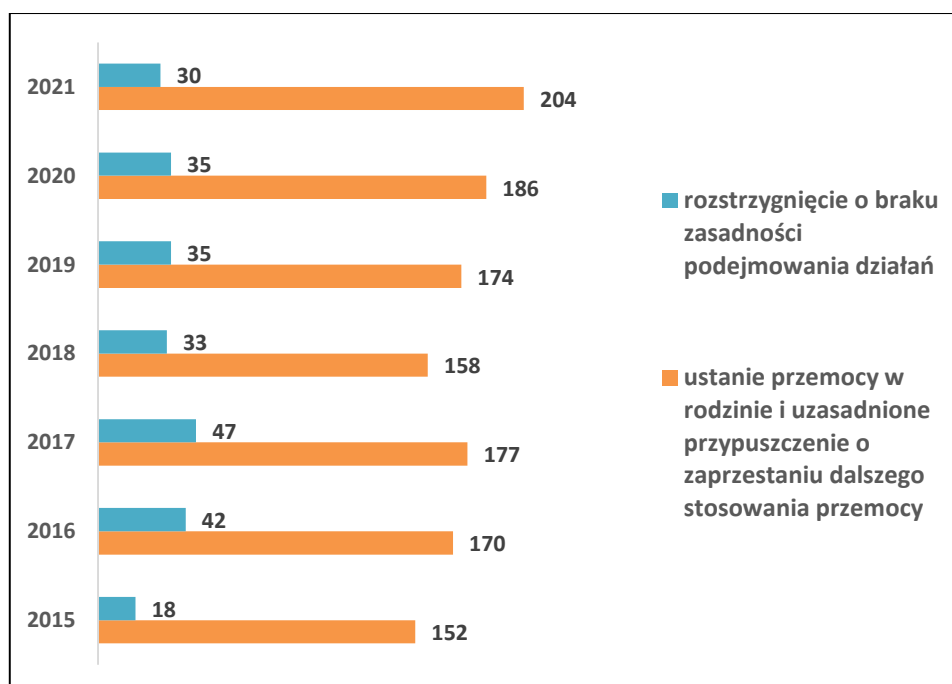
Na wykresie nr 4 widoczna jest dysproporcja pomiędzy liczbą rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, a liczbą rodzin objętych procedurą w związku z wpłynięciem do przewodniczącej Zespołu Interdyscyplinarnego w okresie sprawozdawczym danego roku formularza „Niebieska Karta”. Dane reprezentowane w słupkach oznaczonych niebieskim kolorem pokazują realny wskaźnik ujawnionego „czynnego” zjawiska przemocy w gminie Jastrzębie-Zdrój w danym roku i zjawiska ujawnionego w latach poprzednich, ale trwającego na moment końca danego analizowanego roku, a dane statystyczne zaprezentowane w postaci pomarańczowych słupków pokazują obraz zjawiska ujawnionego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia w analizowanym roku. Począwszy od 2018 roku, a skończywszy na 2020 roku widoczny jest wzrost poziomu realnego „czynnego” zjawiska przemocy, natomiast jeśli chodzi o wskaźnik ujawnionej w danym roku sprawozdawczym zjawiska przemocy w rodzinie na przykładzie spisanych formularzy „Niebieska Karta –A” to jest on niemal odwrotnie proporcjonalny do „czynnych” procedur zjawiska przemocy w okresie od 2018 roku do 2020 roku.

¹⁵ Dane statystyczne udostępnione przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Jeśli chodzi o 2020 rok, to spadek wpływu formularzy „Niebieska Karta-A” może być przyczyną pandemii COVID-19, która przyczyniła się do izolacji ludzi oraz ograniczonych działań służb w związku z obostrzeniami w kraju i zmianą organizacji pracy instytucji, co mogło wpłynąć na ilość dostrzeżonych symptomów krzywdzenia w rodzinie przez instytucje stojące na straży jej ochrony i prób zatrzymania występującego w niej zjawiska przemocy. Wzrost związany z poziomem realnego „czynnego” zjawiska przemocy może wynikać z tego, że w związku z pandemią została ograniczona możliwość kończenia działań w ramach procedury Niebieskie Karty w poszczególnych rodzinach, w których zjawisko to ustąpiło. Kolejną przyczyną tego wzrostu mogły stać się nowe działania, jakie przydzielono policji w tym okresie, a zatem zmniejszenie ilości czasu na działania podejmowane przez funkcjonariuszy policji w ramach procedury. Ostatnim powodem, który może wpływać na ten wskaźnik jest zmiana organizacji pracy w poszczególnych instytucjach zaangażowanych w działania w ramach procedury.

Rok 2021 z kolei obrazuje nam malejącą liczbę rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty przy jednoczesnym wzroście liczby wpływu formularzy „Niebieska Karta-A” w porównaniu do roku poprzedniego na co może wpływać częściowe zniesienie obostrzeń związanych z pandemią COVID-19.

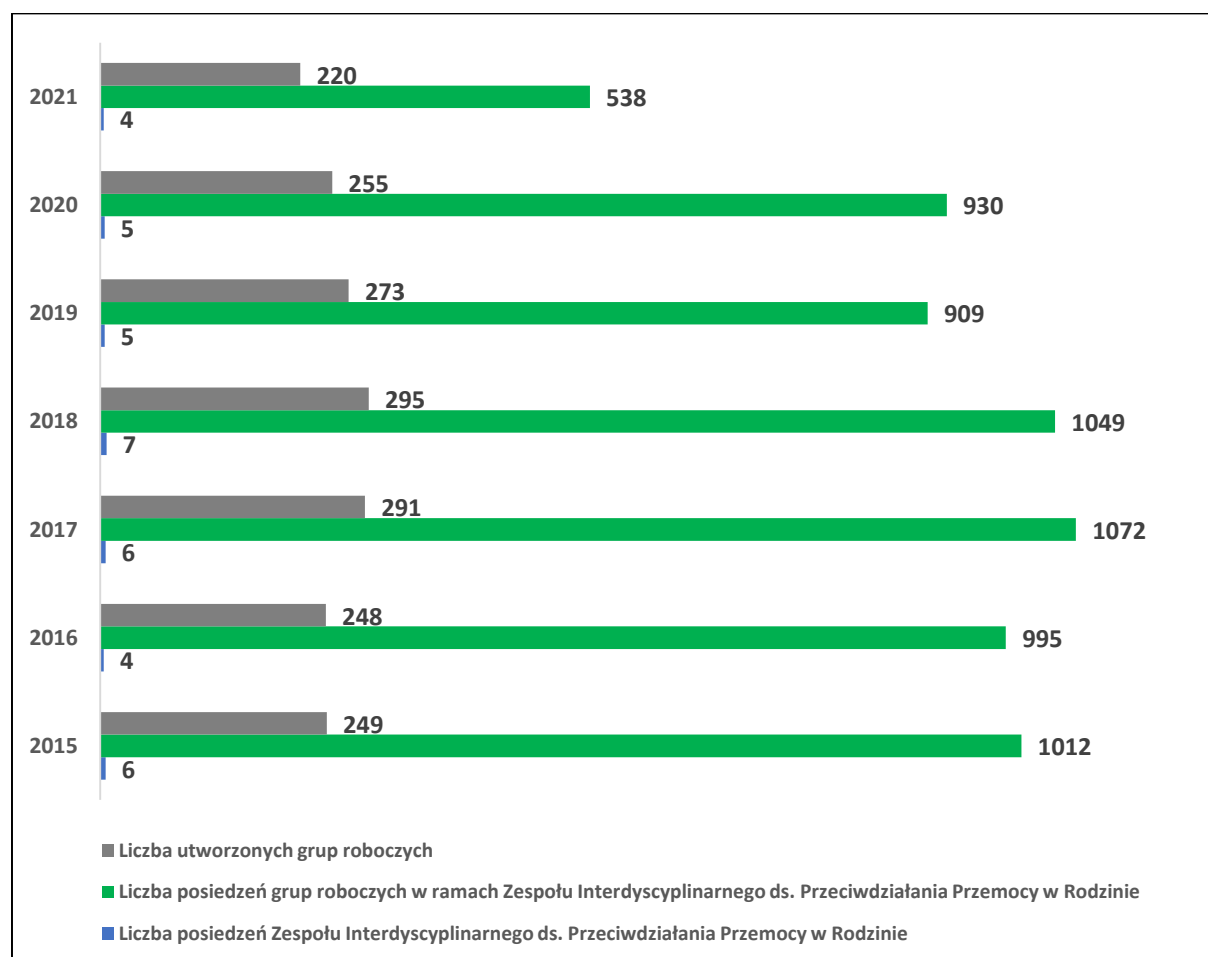
Wykres 5. Liczba zakończonych działań w rodzinach w ramach procedury Niebieskie Karty z uwzględnieniem przesłanki ich zakończenia w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2015-2021.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Jak pokazuje wykres nr 5 liczba zakończonych działań w rodzinach, w których była prowadzona procedura Niebieskie Karty w przeważającej ilości była kończona z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie i uzasadnione przypuszczenie o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy przez osobę wskazaną w formularzu Niebieska Karta-A jako podejrzana o jej stosowanie wobec członka lub członków rodziny. Liczba zakończeń działań w ramach procedury Niebieskie Karty w rodzinach z uwagi na rozstrzygnięcie o braku zasadności podejmowania ich waha się od 10,58% (2015 rok) do 20,98% (2017 rok) w okresie od 2015 roku do 2021 roku, co z kolei świadczy o wykluczeniu występowania zjawiska przemocy w tym odsetku rodzin w poszczególnych latach.

Wykres 6. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2015-2021.

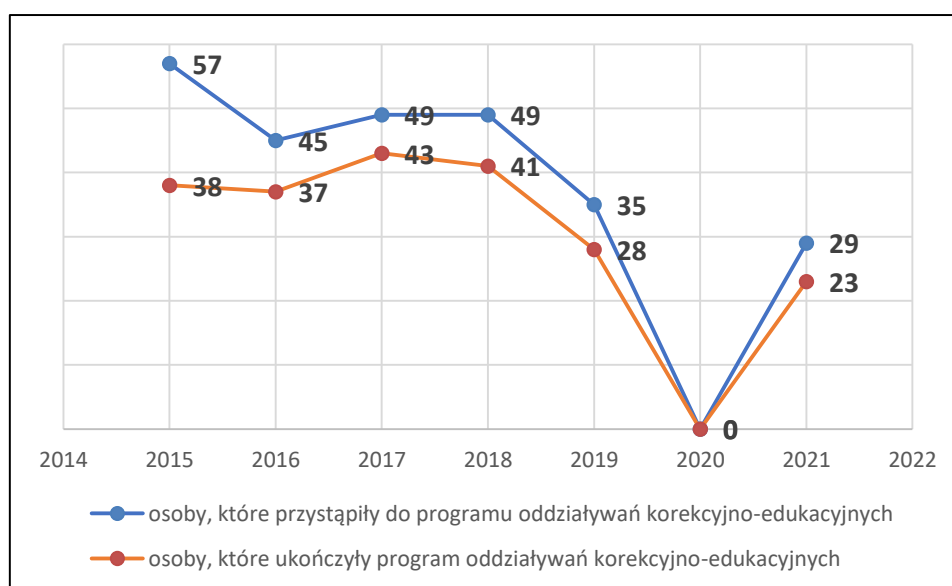

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Zobrazowany graficznie zakres danych dotyczących funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wskazuje, iż członkowie

zespołu spotykali się częściej niż raz na kwartał przez ostatnie lata oprócz 2016r. oraz 2021r. pomimo, że minimalnie przewodniczący zespołu powinien zwoływać go w odstępach trzymiesięcznych - do czego obligują go przepisy prawa. Jeśli chodzi o liczbę utworzonych grup roboczych (w których współpracowali z sobą przedstawiciele instytucji mających za zadanie zdiagnozowanie rodziny pod kątem występowania zjawiska przemocy oraz pomoc jej w przypadku konieczności zatrzymania przemocy), to oscylowała ona w latach 2015-2021 w granicach 220-295 rocznie. Natomiast liczba posiedzeń grup roboczych związanych z uzgodnieniami działań poszczególnych przedstawicieli wspomnianych wyżej instytucji, podejmowanymi w rodzinach dotkniętych przemocą, waha się w granicach od 538 (2021r.) do 1072 (2017 r). W roku 2017 i 2018 liczba utworzonych grup roboczych, jak i ich posiedzeń, była najwyższa w przeciągu ostatnich 6 lat, do czego przyczyniła się duża ilość spisanych w tym okresie formularzy „Niebieska Karta – A”.

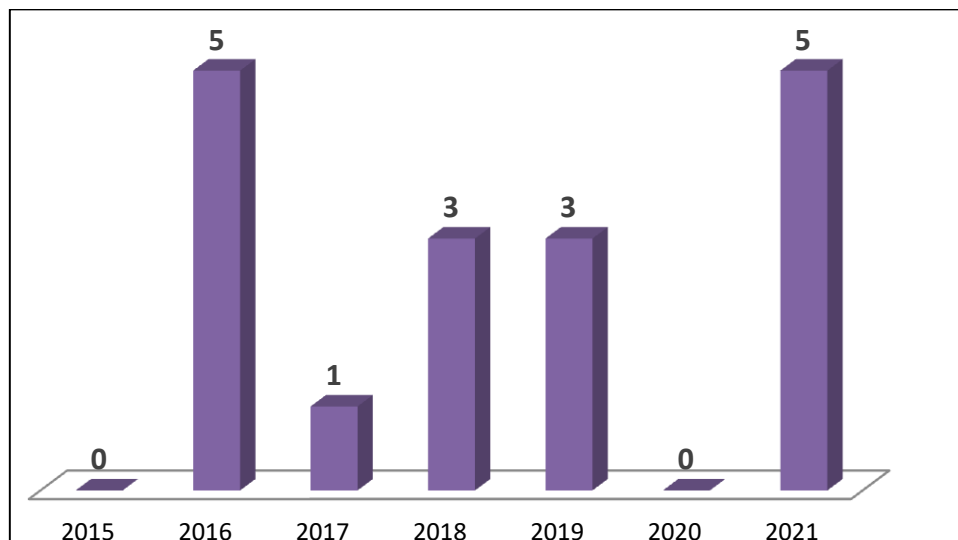
Wykres 7. Udział osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w latach 2015-2021 w Jastrzębiu-Zdroju.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Na wykresie nr 7 widoczny jest w 2019 r. spadek liczby osób, które przystąpiły do Programu Korekcyjno-Edukacyjnego dla Sprawców Przemocy w Rodzinie w porównaniu do lat poprzednich. Natomiast w 2020 r. nie odbyła się żadna edycja programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych z uwagi na pandemię COVID-19, której skutkiem był zakaz gromadzenia się w grupach w ramach wprowadzanych obostrzeń. W roku 2021 wznowiono działania w tym zakresie.

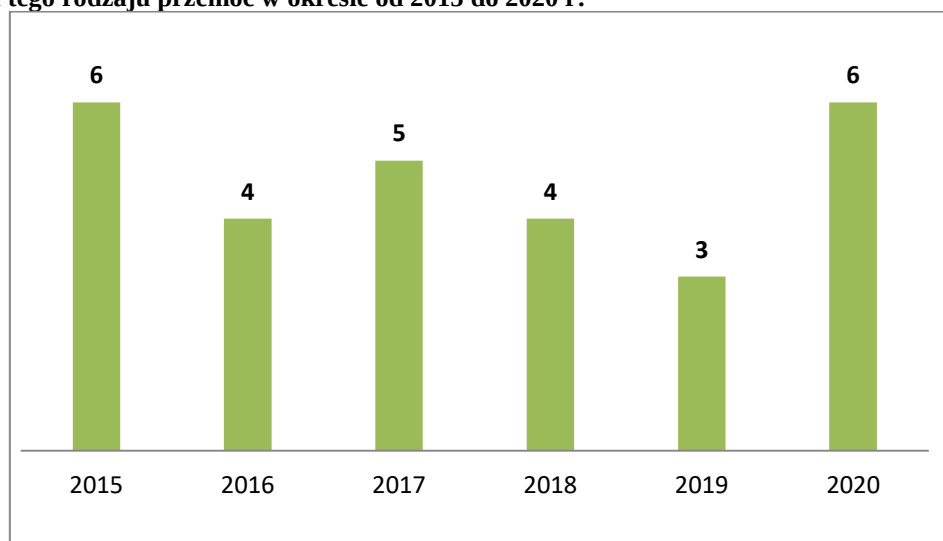
Wykres 8. Liczba zabezpieczonych dzieci w Jastrzębiu-Zdroju w trybie artykułu 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w latach 2015-2021 w Jastrzębiu-Zdroju.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Powyższy wykres pokazuje, że w 2015 r oraz 2020 roku nie miały miejsca sytuacje, by konieczne było zabezpieczenie małoletnich dzieci w myśl art. 12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z uwagi na zagrożenie ich zdrowia bądź życia. Największą liczbę zabezpieczonych dzieci w tym trybie zanotowano w roku 2016 i 2021, a w 2017 roku artykuł 12a wspomnianej wyżej ustawy zastosowano by ochronić 1 dziecko.

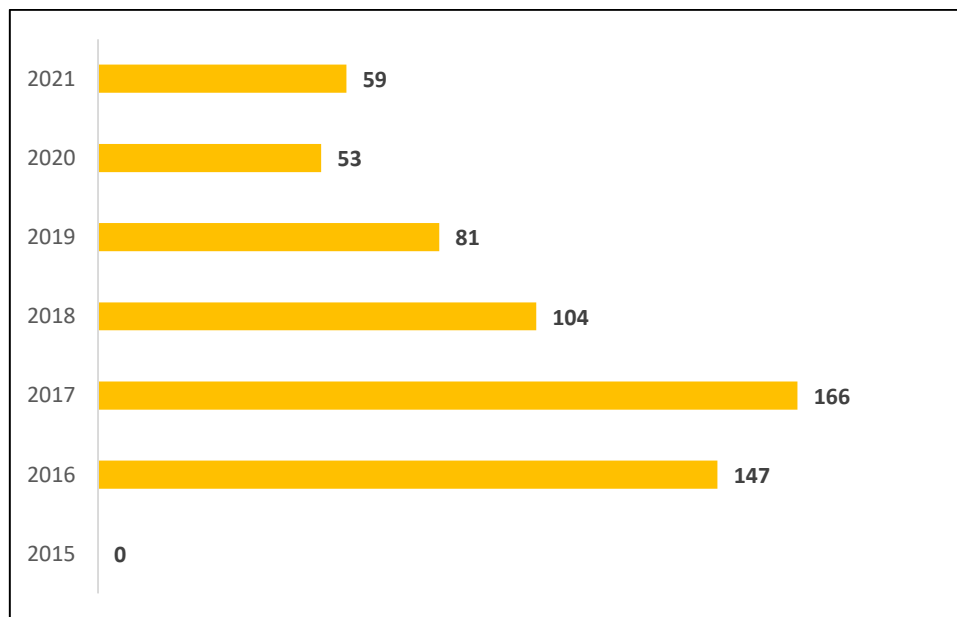
Wykres 9. Liczba przekazanych Policji lub kuratorom sądowym informacji przez pracowników socjalnych z Jastrzębia-Zdroju o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc w okresie od 2015 do 2020 r.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Wykres nr 9 przybliża liczbę powiadomień jakie przekazali pracownicy socjalni przedstawicielom policji bądź kuratorom sądowym w związku z powziętą informacją o ponownym zastosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby, wcześniej karane za tego rodzaju przestępstwo. Największa różnica w ilości widoczna jest pomiędzy rokiem 2019 a 2020, gdzie o 50% wzrosła ilość takich przypadków z 3 w 2019 roku do 6 w 2020 roku.

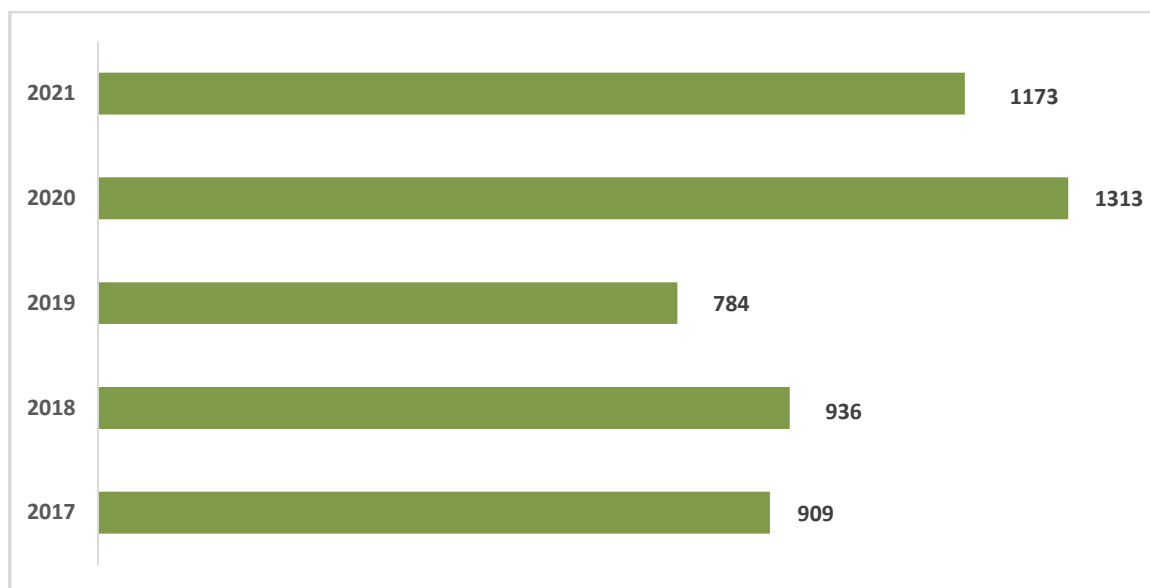
Wykres 10. Liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego w ramach pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w Punkcie Interwencji Kryzysowej w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2015-2021.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Na wykresie nr 10 zauważalny jest sukcesywny spadek liczby osób korzystających w Punkcie Interwencji Kryzysowej w Jastrzębiu-Zdroju ze wsparcia psychologicznego w ramach pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie od 2017 r, gdzie skorzystała z niej największa liczba ww. osób, do 2020 r w którym ta forma pomocy została udzielona zaledwie 53 osobom. W tym ostatnim wypadku niebagatelną rolę odegrała sytuacja pandemii COVID-19, w związku z którą wprowadzono obostrzenia i osoby potrzebujące wsparcia w zakresie pomocy psychologicznej mogły z niej skorzystać głównie w formie konsultacji telefonicznych. Wiele osób nie potrafi odnaleźć się w tego typu relacji terapeutycznej i rezygnowało z kontaktu telefonicznego z psychologiem, bądź nie decydowało się na pomoc udzielaną przez telefon. W roku 2021 obserwuje się nieznaczny wzrost zainteresowania tą formą pomocy.

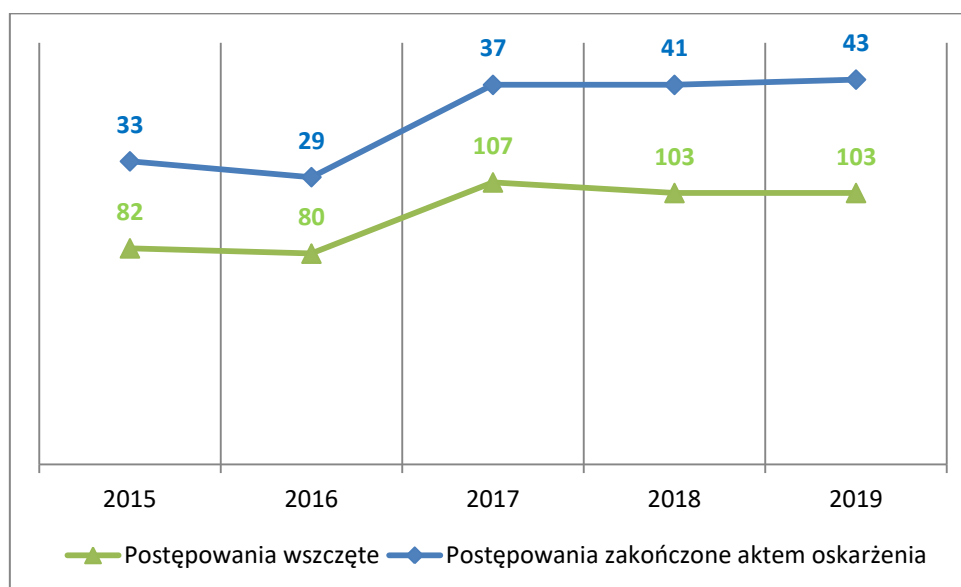
Wykres 11. Liczba przeprowadzonych rozmów z mieszkańcami Jastrzębia-Zdroju (w tym osobami dotkniętymi przemocą) w ramach działania lokalnego telefonu zaufania w latach 2017-2021.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju.

Działający na terenie miasta Jastrzębia-Zdroju lokalny telefon zaufania w 2020 roku zanotował wzrost liczby rozmów o 40,29% w stosunku do 2019 roku. Trudno określić, jaka liczba z tych rozmów związana była z pomocą telefoniczną osobom w kryzysie związanym ze zjawiskiem przemocy w rodzinie.

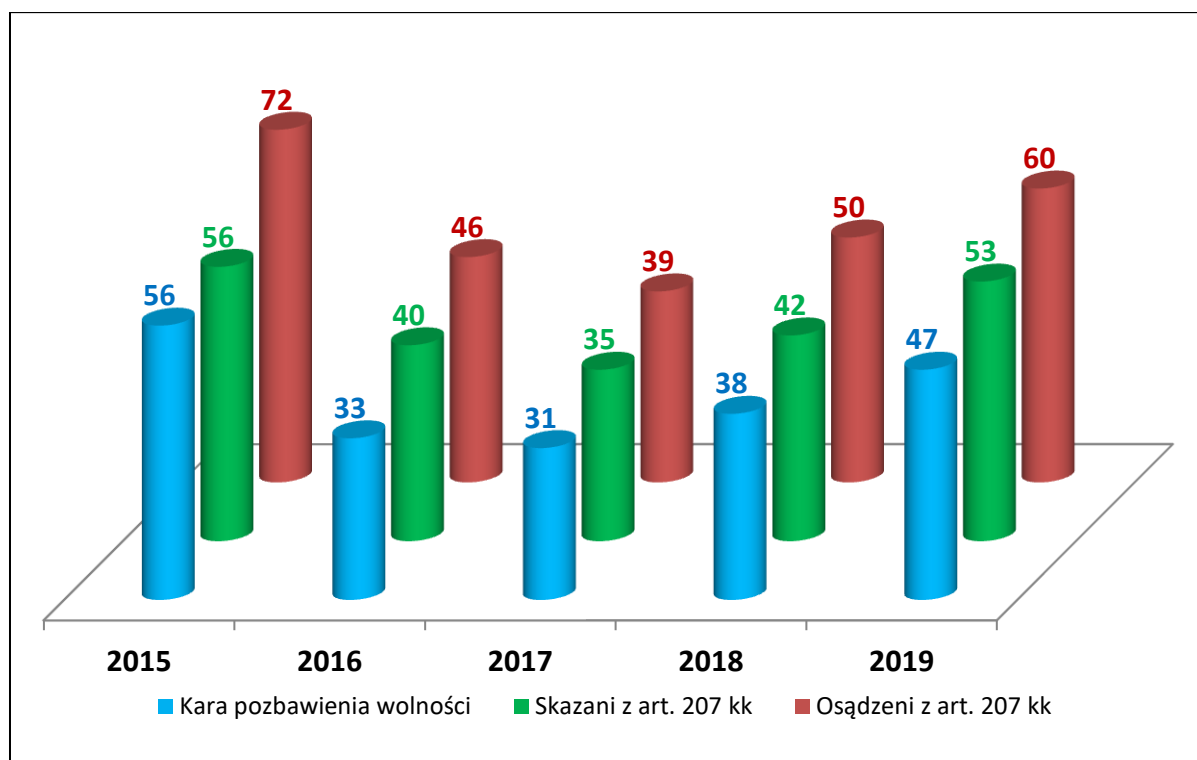
Wykres 12. Liczba przeprowadzonych postępowań karnych z art. 207 kodeksu karnego przez Komendę Miejską Policji w Jastrzębiu-Zdroju w latach 2015-2019.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Komendę Miejską Policji w Jastrzębiu-Zdroju.

Wykres nr 12 pokazuje, iż liczba wszczętych oraz zakończonych aktem oskarżenia postępowań karnych dotyczących znęcania się nad rodziną w Jastrzębiu-Zdroju wzrosła na przestrzeni okresu od 2015 roku do 2019 roku. Zauważalny jest również utrzymujący się od 2017 roku do 2019 roku włącznie nieznacznie różniący się poziom zarówno postępowań wszczynanych z artykułu 207 kk w tych latach oraz zakończonych aktem oskarżenia. Analizując okres od 2015 roku do 2019 roku, można wyciągnąć wniosek, iż zmalała liczba postępowań zakończonych aktem oskarżenia w stosunku do wszczętych postępowań rozpoznawanych przez policję. Może to wskazywać na to, że sprawy związane z podejrzeniem znęcania się nad rodziną są coraz częściej zgłaszane organom ścigania do rozpoznania i zjawisko przemocy staje się coraz bardziej dostrzegalne w społeczeństwie. Może to też wynik wzrostu świadomości społecznej dotyczącej sytuacji krzywdzenia, a problem przemocy w rodzinie nie jest już tylko dramatem, który pozostaje w „czterech ścianach” dotkniętej nim rodziny.

Wykres 13. Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie w Jastrzębiu-Zdroju, które zostały osądzone, skazane wyrokiem za znęcanie z art. 207 kk oraz wymierzono wobec nich karę pozbawienia wolności w latach 2015-2019.

Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Sąd Rejonowy w Jastrzębiu-Zdroju.

Powyższe zestawienie danych wskazuje, iż w 2015 roku osądzono, skazano za

przestępstwo znęcania się nad rodziną i wymierzono karę pozbawienia wolności wobec największej liczby osób w okresie od 2015 do 2019 roku. W 2015 roku wobec wszystkich osób, które zostały skazane wyrokiem sądu z art. 207 kk zarządzono karę pozbawienia wolności. Natomiast 2017 rok pod tym względem z najniższą liczbą wyżej wspomnianych osób na końcu zestawienia. Od tego też roku liczba osób skazanych wyrokiem za przestępstwo znęcania się z art. 207 kk karą pozbawienia wolności wzrastała do 2019 roku włącznie.

Poniżej załączono tabelę nr 8 pokazującą obok powyżej analizowanych wskaźników dodatkowo formy kar jakie nałożono na osoby skazane z art. 207 kk. Poza tym wskazuje ona także liczbę osób, wobec których było prowadzone postępowanie sądowe oraz skutek jakim zostało ono zakończone wobec tych osób.

Tabela 8. Zestawienie danych dotyczących osób sądzonych z art. 207 kk w Sądzie Rejonowym w Jastrzębiu-Zdroju z podziałem na skutek prowadzonego postępowania sądowego i formę zastosowanej kary za okres 2015-2019 roku.

Rok	Osądzeni z art. 207 kk	Skazani z art. 207 kk	Uniewinnieni z art. 207 kk	Warunkowo umorzono postępowanie z art. 207 kk	Umorzono postępowanie z art. 207 kk	Kara grzywny	Kara ograniczenia wolności	Kara pozbawienia wolności
2015	72	56	1	12	3	0	0	56
2016	46	40	0	5	1	1	6	33
2017	39	35	0	4	0	0	4	31
2018	50	42	0	6	2	0	4	38
2019	60	53	1	2	4	2	4	47

Dane statystyczne udostępnione przez Sąd Rejonowy Wydział Karny w Jastrzębiu-Zdroju.

W 2015 roku Sąd Rejonowy w Jastrzębiu-Zdroju, w omawianym 5- letnim okresie, warunkowo umorzył postępowanie z art. 207 kk wobec aż 12 osób, a całkowicie umorzył je względem 3 osób oraz uniewinnił 1 osobę. Natomiast w ostatnim roku tego czasookresu sąd warunkowo umorzył postępowanie z art. 207 kk wobec 2 osób, całkowicie umorzył 4 osobom i uniewinnił 1 osobę. 2015 i 2019 rok były jedynymi latami, gdzie sąd uniewinnił osoby postawione w stan oskarżenia za znęcanie się nad rodziną. Wobec osób skazanych z art. 207 kk jednostkowymi sytuacjami są orzeczenia sądowe dotyczące nałożenia kary grzywny jako jedynej formy kary, o czym świadczy wystąpienie w tym okresie 3 sytuacji zastosowania tej formy kary.

Tabela 9. Zestawienie danych w zakresie spraw prowadzonych w Prokuraturze Rejonowej w Jastrzębiu-Zdroju dotyczących przestępstwa z art. 207 kk za okres 2015-2019 roku.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Ilość spraw zarejestrowanych z art.207 kk	141	151	199	206	228
Ilość skierowanych aktów oskarżenia / wniosków w trybie art. 335 §1 kpk (skazanie bez przeprowadzenia rozprawy po wcześniejszym przyznaniu się do winy przez oskarżonego)	37/14	34/16	43/13	58/8	45/4
Ilość decyzji o umorzeniu postępowania przygotowawczego	42	39	62	62	68
Ilość postanowień o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego	45	46	66	70	94
Ilość podejrzanych, wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci <u>tymczasowego aresztowania</u>	0	2	2	3	10
Ilość podejrzanych, wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci <u>dozoru policji</u>	5	6	14	10	16
Ilość podejrzanych, wobec których zastosowano <u>nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego</u> : samodzielny środek/warunek <u>dozoru policyjnego</u>	2/0	2/1	6/0	7/1	8/0
Ilość podejrzanych, wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci <u>dozoru policji</u> wraz z <u>zakazem zbliżania się do pokrzywdzonego</u>	2	2	4	7	7
Ilość podejrzanych, wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci <u>dozoru policji</u> wraz z <u>zakazem kontaktowania się z pokrzywdzonym</u>	1	2	4	7	9

Dane statystyczne udostępnione przez Prokuraturę Rejonową w Jastrzębiu-Zdroju.

Analiza powyższej tabeli prowadzi do następujących konkluzji:

- od 2015 do 2019 roku stopniowo wzrastała liczba rejestrowanych w Prokuraturze Rejonowej spraw dotyczących podejrzenia znęcania się nad rodziną w Jastrzębiu-Zdroju;
- od 2017 roku podwyższyła się liczba aktów oskarżenia dot. popełnienia przestępstwa z art. 207 kk kierowanych przez prokuraturę do sądu, ilość decyzji o umorzeniu postępowania przygotowawczego, a także ilość postanowień o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego dotyczącego przestępstwa znęcania się nad rodziną;
- od 2016 roku zmalała liczba wniosków prokuratury dotyczących skazanych podejrzanych bez przeprowadzania rozprawy sądowej w związku z przyznaniem się ich do winy w świetle wyjaśnień okoliczności popełnianych przestępstw przez ww.;
- w 2019 r znacząco wzrosła ilość osób podejrzanych, wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania w stosunku do lat ubiegłych, przy czym w 2015 roku nie było wskazanej ani jednej osoby, która byłaby aresztowana w związku z art. 207 kk;
- w ostatnich latach zwiększyła się ilość osób, wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci dozoru policyjnego;

- liczba osób wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego wzrosła od 2017 roku, natomiast w połączeniu z dozorem policyjnym co drugi rok wypada, że zostają zastosowane obydwa te środki zapobiegawcze wobec jednej osoby przez prokuraturę;

-od 2015 roku do 2019 roku etapowo wzrastała również liczba podejrzanych, wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci dozoru policji wraz z zakazem zbliżania się do pokrzywdzonego oraz z zakazem kontaktowania się z pokrzywdzonym.

Tabela 10. Liczba orzeczeń dotyczących nakazania opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą oraz liczba eksmisji z uwagi na przemoc za okres 2015-2019 roku.

Rok	Ilość orzeczeń dot. nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego	Ilość eksmisji z lokalu mieszkalnego z uwagi na stosowanie przemocy
2015	66	1
2016	60	2
2017	44	2
2018	47	1
2019	14	3

Dane statystyczne udostępnione przez Sąd Rejonowy Wydział I Cywilny w Jastrzębiu-Zdroju.

Spoglądając na tabelę nr 10 można wyciągnąć wniosek, iż ilość orzeczeń w sprawach cywilnych dotyczących nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą od 2015 roku sukcesywnie malała, ale największy spadek zanotowano w 2019 roku, gdzie Sąd Rejonowy w Jastrzębiu-Zdroju wydał o 70,21% orzeczeń mniej niż w roku poprzednim. Jeśli spojrzeć na ilość dokonanych eksmisji z lokalu mieszkalnego z uwagi na stosowanie przemocy, to ich liczba oscyluje w granicach od 1-3 eksmisji w roku.

Tabela 11. Liczba złożonych do Sądu Rejonowego Wydziału I Cywilnego w Jastrzębiu-Zdroju wniosków o zobowiązanie wspólnie zamieszkującego mieszkanie członka rodziny do opuszczenia lokalu mieszkalnego i liczba orzeczeń zobowiązujących ww. członków rodziny do opuszczenia mieszkania w latach od 2015 do 2019 roku.

Rok	Liczba wniosków o eksmisję	Liczba orzeczeń
2015	102 pozwów (postępowanie procesowe) + 7 wniosków (postępowanie nieprocesowe)= 109	66 (postępowanie procesowe) +1 (postępowanie nieprocesowe)= 67
2016	79 pozwów (postępowanie procesowe) + 5 wniosków (postępowanie nieprocesowe)= 84	60 (postępowanie procesowe) +2 (postępowanie nieprocesowe)= 62
2017	75 pozwów (postępowanie procesowe) + 2 wnioski (postępowanie nieprocesowe)= 77	44 (postępowanie procesowe)+2 (postępowanie nieprocesowe)= 46
2018	75 pozwów (postępowanie procesowe) + 4 wnioski (postępowanie nieprocesowe)= 79	47 (postępowanie procesowe)+1 (postępowanie nieprocesowe)= 48
2019	46 pozwów (postępowanie procesowe) + 5 wniosków (postępowanie nieprocesowe) = 51	14 (postępowanie procesowe)+3 (postępowanie nieprocesowe)= 17

Dane statystyczne udostępnione przez Sąd Rejonowy Wydział I Cywilny w Jastrzębiu-Zdroju.

Tabela nr 11 obrazuje malejącą liczbę wpływających do Sądu Rejonowego w Jastrzębiu-Zdroju wniosków o eksmisję i taka sama sytuacja ma miejsce w przypadku liczby wydanych orzeczeń o eksmisji, gdzie w 2019 roku Sąd wydał najmniejszą od 2015 roku ich liczbę tj. o 31 mniej w stosunku do 2018 r.

2.3 WNIOSKI Z ANALIZY DANYCH

Analiza danych dotyczących zjawiska przemocy oraz posiadanych zasobów pozwala na wskazanie mocnych i słabych stron funkcjonującego systemu przeciwdziałania przemocy oraz szanse i zagrożenia ww.

Mocne strony:

- dobrze funkcjonujące placówki specjalistyczne oferujące pomoc osobom doświadczającym przemocy
- funkcjonowanie mieszkań interwencyjnych, możliwość udzielenia schronienia osobom doświadczającym przemocy na terenie miasta
- doświadczenie w realizowaniu kampanii ogólnopolskich i lokalnych
- działanie Punktu Interwencji Kryzysowej- możliwość korzystania z pomocy psychologicznej
- możliwość korzystania z pomocy prawnej- punkty nieodpłatnej pomocy prawnej, działalność Funduszu Ofiarom Przestępstw
- wieloletnie doświadczenie w pracy interdyscyplinarnej (od 2011 roku działający Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz tworzone grupy robocze)

Słabe strony:

- niewystarczająca pomoc prawna w formie bezpośredniego reprezentowania w sądzie osób doświadczających przemocy w rodzinie
- brak akcji informacyjnych i promocyjnych w mediach internetowych
- niewystarczająca oferta programów pracy z rodzinami niewydolnymi społecznie i wychowawczo (zbyt mało asystentów rodzin, utrudniony dostęp do szkoleń, warsztatów lub kursów podnoszących kompetencje rodzicielskie np. „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”, program „Jestem z Ciebie dumny”)

- brak programów korekcyjno- edukacyjnych z uwzględnieniem specyfiki odbiorców dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Rekrutacja do programów jest niewłaściwa, ze wskazania instytucji, która nie uwzględnia zaburzeń psychicznych, osobowościowych czy uzależnień
- brak programów i oferty terapeutycznej edukacji społecznej i wychowawczej dla rodzin, szczególnie po ustaniu przemocy
- brak programu psychologiczno-terapeutycznego, mimo deklarowania chęci udziału w programie, do edycji przystąpiło kilkanaście osób, z czego po pierwszych zajęciach zostało kilka uniemożliwiając prowadzenie zajęć
- niewystarczające środki finansowe do prowadzenia programu psychologiczno-terapeutycznego
- trudności z pozyskaniem kadry prowadzącej program psychologiczno- terapeutyczny
- problem z naborem do udziału w programie, poza uczestnikami z Zakładu Karnego
- funkcjonowanie w społeczeństwie stereotypów na temat zjawiska przemocy domowej (np. akceptacja swojej sytuacji przez ofiary przemocy lub to, że ofiary są odpowiedzialne za doświadczaną przemoc)
- bierność i bagatelizowanie przez świadków przemocy w rodzinie
- ogromna ilość dokumentacji w procedurze Niebieska Karta;
- biurokratyzacja procesu pomagania osobom doświadczającym przemocy.

Szanse:

- uregulowania prawne umożliwiające zapewnienie bezpieczeństwa i separacji od osoby stosującej przemoc, bez konieczności opuszczania miejsca zamieszkania przez osobę doświadczającą przemocy w rodzinie
- większe uprawnienia Policji i Żandarmerii Wojskowej w zakresie separowania osób stosujących przemoc od doświadczających przemocy na podstawie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.
- możliwość korzystania ze spotkań on- line w ramach grup wsparcia (www.grupawsparcia.pl)
- korzystanie z nowoczesnych technologii (konferencje on-line, szkolenia, kampanie informacyjne, media społecznościowe, psychoedukacja na Facebooku)

Zagrożenia:

- stan epidemii COVID-19 utrudniający wykrywanie zjawiska przemocy(ograniczenia wyjść terenowych pracowników OPS, edukacja zdalna i brak bezpośredniego kontaktu z uczniami tzw. niewidzialne dzieci)
- brak ustawowych wskazań dotyczących finansowania zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- biurokratyzacja i formalizacja zadań
- niechęć do podejmowania terapii przez osoby stosujące przemoc
- nieskuteczność motywowania osób stosujących przemoc do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców
- niechęć do zgłaszania przypadków przemocy i korzystania z pomocy przez osoby doświadczające przemocy w rodzinie
- większa ilość spożywanego alkoholu w związku z epidemią COVID-19- większe ryzyko występowania przemocy w rodzinie
- poszukiwanie rozwiązań wyręczających przez instytucje ustawowo zobligowane do wszczynania procedury NK (GKRPA, oświata, ochrona zdrowia)
- wtórna wiktymizacja osób doświadczających przemocy (dokonywana przez społeczeństwo oraz pracowników służb i instytucji pomocowych)
- stan epidemii COVID 19 uniemożliwił przeprowadzenie programu korekcyjno-edukacyjnego.

III. WSTĘPNE ZAŁOŻENIA SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

3.1 ADRESACI PROGRAMU

- Rodziny i osoby dotknięte bezpośrednio zjawiskiem przemocy
- Rodziny i osoby zagrożone zjawiskiem przemocy
- Sprawcy przemocy w rodzinie
- Przedstawiciele instytucji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy

- Społeczność lokalna

3.2 CELE I ZADANIA PROGRAMU

Cele Programu oscylują głównie wokół zatrzymania i zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie i problemów z nim związanych oraz dalszej modyfikacji i wzmacniania jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych przemocą na terenie gminy Jastrzębie-Zdrój, który udało się stworzyć od 2011 r.

Cel główny

- Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali zjawiska w mieście Jastrzębie-Zdrój

Cele szczegółowe

- Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doświadczających przemocy w rodzinie
- Zintensyfikowanie działań profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Zwiększenie kompetencji zawodowych osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy ze szczególnym uwzględnieniem korzystania z technologii pracy online.

Założenia programu - zgodne z krajowym

1. Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna.
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie.
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rodzaje działań

1) Działania interwencyjne – opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie oraz pouczające i izolujące kierowane do sprawców przemocy.

- 2) Działania wspierające – psychologiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do ofiar i świadków przemocy w rodzinie, sprawców, którzy zaprzestali przemocy.
- 3) Działania edukacyjno – korekcyjne kierowane do osób uwikłanych w przemoc domową, nie radzących sobie z agresją w stosunku do członków rodzin.
- 4) Działania uprzedzające/profilaktyczne – diagnozujące, informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu społeczeństwa, a także do osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie.

Tabela 12. Działania prowadzone w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Zadanie 1.	Udzielanie pomocy psychologicznej osobom doświadczającym przemocy w rodzinie
Sposób realizacji	1.indywidualne konsultacje psychologiczne (kontakt bezpośredni, telefoniczny, online) 2. psychoedukacja (kontakt bezpośredni, telefoniczny, online) 3. organizowanie i prowadzenie grup wsparcia (również online), w zależności od możliwości i osób chętnych
Wskaźnik/Miernik	Liczba rodzin objętych pomocą Liczba osób objętych pomocą Liczba konsultacji
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej/Punkt Interwencji Kryzysowej Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Placówki Oświatowe
Termin realizacji	Na bieżąco
Zadanie 2.	Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy w rodzinie
Sposób realizacji	1. separowanie osób doświadczających przemocy od osób stosujących przemoc na podstawie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia
Wskaźnik/Miernik	Liczba zastosowanych ww. środków zapobiegawczych przez poszczególne instytucje Liczba osób, którym zapewniono bezpieczeństwo
Realizator	Policja Sąd Prokuratura
Termin realizacji	Na bieżąco
Zadanie 3.	Udzielanie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie

Sposób realizacji	1.wsparcie finansowe 2.umieszczenie w mieszkaniu chronionym interwencyjnym 3.pomoc w uzyskaniu mieszkania z zasobów gminy 4.skierowanie osób doświadczających przemocy do Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
Wskaźnik/Miernik	Liczba rodzin objętych poszczególnymi formami pomocy Liczba osób objętych poszczególnymi formami pomocy
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej
Termin realizacji	Na bieżąco
Zadanie 4.	Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie
Sposób realizacji	1.zorganizowanie zajęć oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych
Wskaźnik/Miernik	Liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych Liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej Zakład Karny
Termin realizacji	Każdego roku
Zadanie 5.	Realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc
Sposób realizacji	1.rozeznanie potrzeb w ww. zakresie i zorganizowanie edycji programu psychologiczno-terapeutycznego
Wskaźnik/Miernik	Liczba osób, które przystąpiły do programów psychologiczno-terapeutycznych Liczba osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej Zakład Karny
Termin realizacji	Na bieżąco zgodnie z zapotrzebowaniem
Zadanie 6.	Udzielanie pomocy prawnej osobom doświadczającym przemoc w rodzinie
Sposób realizacji	1.udzielanie bezpłatnych porad prawnych dla osób doznających przemocy
Wskaźnik/Miernik	Liczba osób , którym udzielono ww. porad
Realizator	Punkty bezpłatnych porad prawnych na terenie miasta realizowane przez Stowarzyszenia: Sursum Corda oraz Dogma) PIK
Termin realizacji	Na bieżąco
Zadanie 7.	Przeprowadzanie lokalnych diagnoz zjawiska przemocy w rodzinie
Sposób realizacji	1. prowadzenie statystyk dotyczących zjawiska przemocy (w oparciu o wszczęte procedury „Niebieskie Karty”

Wskaźnik/Miernik	Liczba statystyk
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej Zespół Interdyscyplinarny
Termin realizacji	Na bieżąco. Podsumowanie w postaci sprawozdania raz do roku
Zadanie 8.	Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych
Sposób realizacji	1. kampania „Białej Wstążki”: - promowanie korzystania z pomocy w mediach społecznościowych (profil OPS i PIK na Facebooku) 2. promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy 3. wykorzystanie nowoczesnych środków komunikacji (Internet) do obalania stereotypów na temat przemocy w rodzinie, psychoedukacji
Wskaźnik/Miernik	Liczba i rodzaj kampanii społecznych
Realizator	Zespół Interdyscyplinarny Ośrodek Pomocy Społecznej Punkt Interwencji Kryzysowej Placówki oświatowe Poradnia psychologiczno-pedagogiczna
Termin realizacji	Każdego roku
Zadanie 9.	Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego
Sposób realizacji	1. spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego 2. organizowanie grup roboczych 3. rozpoznanie potrzeb szkoleniowych członków ZI oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie 4. organizacja szkoleń dla członków ZI oraz grup roboczych
Wskaźnik/Miernik	Liczba spotkań zespołu interdyscyplinarnego Liczba funkcjonujących w danym roku grup roboczych, Liczba spotkań grup roboczych
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego
Termin realizacji	Na bieżąco
Zadanie 10.	Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskiwania pomocy
Sposób realizacji	1. opracowywanie materiałów informacyjnych
Wskaźnik/Miernik	Liczba opracowanych materiałów informacyjnych
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej Zespół Interdyscyplinarny
Termin realizacji	Każdego roku
Zadanie 11.	Realizacja procedury „Niebieskie Karty”

Sposób realizacji	1.realizowanie działań określonych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
Wskaźnik/Miernik	Liczba wszczętych w danym roku procedur NK Liczba kontynuowanych w danym roku procedur NK wszczętych w latach poprzedzających rok sprawozdawczy Liczba rodzin objętych w danym roku działaniami w ramach procedury NK Liczba osób w rodzinach objętych w danym roku działaniami w ramach procedury NK Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, objętych w danym roku działaniami w ramach procedury NK
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej Policja Sąd MKRPA Placówki oświatowe Placówki ochrony zdrowia
Termin realizacji	Na bieżąco
Zadanie 12.	Uniemożliwienie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą
Sposób realizacji	1. stosowanie środków zapobiegawczych wobec osób, względem których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie 2. występowanie do sądu o zastosowanie środków karnych lub probacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie
Wskaźnik/Miernik	Liczba zastosowanych ww. środków zapobiegawczych przez poszczególne instytucje Liczba zatrzymanych osób, co do których istnieje podejrzenie że stosują przemoc w rodzinie Liczba zastosowanych nakazów opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazów zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia Liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd ww. środków probacyjnych na etapie postępowania wykonawczego
Realizator	Policja Prokuratura Kuratorzy sądowi
Termin realizacji	Na bieżąco
Zadanie 13.	Tworzenie i upowszechnianie oferty oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie
Sposób realizacji	1.ewidencjonowanie instytucji, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują działania adresowane do osób stosujących przemoc w rodzinie. 2.przesyłanie informatorów zawierających aktualne bazy teleadresowe z powiatu prezesowi sądu rejonowego, prokuratorom rejonowym, komendantowi Policji dwa razy w roku do dnia 30 stycznia i do dnia 31 lipca każdego kolejnego roku 3.umieszczenie informatora bazy teleadresowych na stronach internetowych instytucji

Wskaźnik/Miernik	Coroczna aktualizacja informatora Umieszczenie informatora na stronach internetowych podmiotów działających w ww. obszarze
Realizator	Ośrodek Pomocy Społecznej Zespół Interdyscyplinarny Prokuratura Policja Sąd
Termin realizacji	2 razy w roku

3.3 SPOSÓB FINANSOWANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU

Realizacja i finansowanie zadań będzie z budżetu Ośrodka Pomocy Społecznej, budżetu państwa oraz budżetu Pełnomocnika Prezydenta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawartych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez analizę problemów, dokonywaną na spotkaniach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i realizatorów Programu, a także przez sporządzanie raz w roku sprawozdania z realizacji zadań.

3.4 PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

- Zmiana postaw społeczeństwa wobec przemocy domowej.
- Systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie.
- Szybsza, skuteczniejsza i bardziej profesjonalna pomoc niesiona członkom rodzin uwikłanych w przemoc domową.
- Nabycie umiejętności asertywnych zachowań przez osoby i rodziny dotknięte bądź zagrożone zjawiskiem przemocy domowej.
- Podniesienie wiedzy i poszerzenie doświadczeń osób zawodowo zajmujących się tym zjawiskiem.
- Poprawa współpracy pomiędzy instytucjami i służbami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zmniejszenie liczby przypadków występowania przemocy w rodzinie.

- Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

Pomoc ze strony osób najbliższych osobom doświadczającym przemocy jest dla nich trudnym doświadczeniem, a czasem wręcz niemożliwym bądź trudnym do wykonania.

Bariery występujące u osób krzywdzonych, związane z ujawnieniem problemu przemocy domowej nie ułatwiają pomocy im i ich rodzinom, z powodu istniejących mechanizmów psychologicznych, które sprawiają, że ofiary przemocy racjonalizują sobie te traumatyczne przeżycia, usprawiedliwiają sprawców, a obwiniają siebie.

Jednocześnie presja społeczeństwa stanowi przeszkodę przed ujawnieniem przemocy domowej osobom obcym. Zatrzymanie przemocy jest jednak warunkiem niezbędnym dla skutecznego udzielenia pomocy ofiarom przemocy. Bez tego wszelkie inne działania są mało skuteczne.